

امروزه اهمیت تئوشرانس در محافظه کاری توین آمریکا بر هیچ کس پوشیده نیست. بنابراین، نباید از این تعجب کرد، اگر امروزه سیاستمداران و نظریه پردازان نومحافظه کاری آمریکا هر از گاهی یادی از پدر خوانده خود نکنند. از این رو بخشی از شناخت روندهای فعلی سیاست در آمریکا و جهان معاصر، یا آگاهی از آرای این فیلسوف امکان پذیر است. مقاله حاضر بیشتر مسیری است اجمالی در زندگی نامه فرهنگی تئوشرانس و نیز نگاهی خاص دارد به کتاب معروف وی، یعنی «آزار و هنر نگارش» که در آن وی به بحث درباره علل پنهان نگاری یا نگارش رمز آلود می پردازد. به نظر می رسد که اشترانس، این شیوه را در جهت تدبیر محافظه کارانه خود به استخدام در آورده بود.

مریم محمدی

برترین دلیل بر اهمیت اشترانس (۱۹۲۳-۱۸۹۹) را می توان نقد بودن نسبت به عقاید و فلسفه سیاسی مخزن نخست از منظر وی عنوان نمود. منجر به طرد از روش های اخلاقی و فصلت می گردد. هنر و تمدن را از میان برد تاریخ روایی و سیاسی گویی را جایگزین آن می سازد که نتیجه محصول آرزو می توان به قدرت رسیدن است. دولت حکومت «توتالیتن» نازیسم و کمونیسم ذکر کرده اشترانس برای راهی از بحران های عصر مدرن راهی به جز بازگشت به فلسفه سیاسی کلاسیک چک معرفی نمی کند و به همین منظور به دنبال ریشه یابی این بحران به تامل دوباره اندیشه های فیلسوفی چون افلاطون، ماکیاوولی، هابز، روسو، هگل و نیچه پرداخته است. اشترانس هیچ گاه نپذیرفته عمل گرایانه و پایدگر را قبول نکرده و رعایت آن ها را تالیفی گویی و ادبیات نامیده که خود به جرأت دیگری برای فلسفه مدرن محسوب می گردد. اشترانس اساس فلسفه را مبتنی بر عقل و از جهتی دیگر عقل مدرن را برای فلسفه تا کار آمد می دانسته. بنابراین او به دنبال نوع دیگری از فلسفه عقلانی بود تا بتواند حقیقت و آیین را نشان دهد. اشترانس با فلسفه اسلامی مربوط می شود. به او در سال ۱۹۲۳ یعنی با حمایت مالی «جید عاروم» اجنابسی را کفر آلمان به فرانسه به مدت دو سال درباره فلسفه اسلامی و بهبودی دوره میانه به مطالعه مشغول بود. در این زمان یاد او از دانشمندان عرب شناس معروف فرانسوی «پنانهای هونی مسلیون» (۱۹۲۳) «فاندر زیکر» آتش خاشد وی پس از خواندن آثار این میمون فیلسوفی یهودی که

در سرزمین های اسلامی رشد کرده و حتی به یهودی وی را مسلمان می دانند با اندیشه های فیلسوفی همچون فارابی و ابن سینا و ابن رشد که معلمان فکری این میمون بودند آشنا شد و به همین نزدیکی آراء و اندیشه های این فیلسوفان یا آراء و اندیشه های فیلسوفان یهودی، به بازخوانی اندیشه های سقراط، افلاطون و ارسطو به صورت جدی تر پرداخت و با فلسفه یونان کلاسیک آشنا گردید. این آشنایی با این دو حوزه فلسفی منجر به نگارش دو کتاب به نام های «فلسفه و شریعت» (۱۹۲۵) و «آزار و هنر نگارش» (۱۹۵۲) شد. تئوشرانس در کتاب «فلسفه و شریعت» مباحث بسیار عمیقی درباره فلسفه سیاسی این میمون، ابن رشد، ابن سینا و فارابی را بیان کرد. این مباحث به قدری حاشیه پدید آوردند که می توان اصول و مبانی فلسفی اشترانس را در آثار بعدی وی ردیابی کرد و این کتاب حاوی نقادی موشکافانه اشترانس از فلسفه مدرن با توسل به آراء متفکران اسلامی است. در کتاب «آزار و هنر نگارش» (۱۹۵۲) اشترانس از بسیار مهم خود یعنی «پنهان نگاری» (Esotericism) را که به ارتباط میان فلسفه سیاست و سیاست می پردازد به بررسی می های عمیق بر روی آثار فیلسوفان سیاسی اسلامی و استفاده از عقاید آن ها و تطبیق با آثار کلاسیکی همچون «قولین Laws» و «جمهوری Republic» افلاطون، گذر می دهد. فهم این روش در تفکرات اشترانس مستلزم درک فلسفه سیاسی اسلامی بود چه که هنگامی که وی مشغول مطالعه آثار فیلسوفان اسلامی بود برخی نخستین بار با پدید آمدن پنهان نگاری مواجه گردید. روشی که کاملاً برخاسته از اندیشه های فیلسوفان سیاسی اسلامی همچون فارابی، ابن رشد و ابن سینا است.

فارابی در رساله «تخصیص التواریخ» مباحث تحت عنوان «پنهان نگاری» در افلاطون را آشکار کرده و بیان می دارد که «افلاطون حکیم به خود اجازه نمی داد که علوم و دانش ها را برای همگان افشاء و بیان کند لذا روش رمز و لغز گوئی و مدعاوری و حشو را گویی را برگزید».

ابن میمون نیز در کتاب خود «دلاله العالیه» به بررسی و تفسیر عمیقی از خود یافته های خود می کند و اشترانس نیز با صراحت به خوانندگان می گوید «وقتی که صرفاً فیلسوفان آموخته مخفی خود را از آنه کرده اند خود فصول را».

پنهان نگاری چگونه و روشی است؟

پنهان نگاری شیوه ای است که در آن فیلسوف سیاسی به دلایلی ایجاب و اندیشه های خود را به گونه ای به نگارش در می آورد که فهم واقعی آن برای همگان میسر نیست. در این گونه آثار ابزارهای ادبی

بسیاری برای پنهان کردن افکار و ایده های واقعی یک فیلسوف موجود است. از جمله: تنقیحات فلسفی مستعجاب، جملات عجیب و غریب و... که وجود چنین ویژگی هایی باعث می شود تا فهم متون نیازمند مطالعه دقیق و عمیق باشند. این روش را از لحاظ تاریخی می توان در آثار فیلسوفان سیاسی کلاسیک مثل افلاطون دنبال کرد. افلاطون در «تایید روس» در باره برتری تعلیم شفاهی بر تعلیم نوشتاری و در کتاب «جمهوری» و «قوانین» را از جمله ضرورت بیان مطالبی مصلحتی بحث و گفتگو می کند. همچنین پنهان نگاری به اشترانس در نقد فلسفه مدرن این کسب را می کند تا دو مکتب راجع و متداول مخزن یعنی «تاریخ گرای» و «تاریخ گرایی» را به چالش بکشد و بنیانی جدید در فهم متون فلسفی سیاسی کلاسیک به نام «فهم واقعی تاریخی» ایجاد کند. اشترانس به دلیل عمده را برای به کارگیری روش پنهان نگاری «میان می کند»

۱- اشترانس مهم ترین دلیلی را که فیلسوفان را ولیم دانسته تا نوشته های خود را به صورت پنهان نگارانه تدوین کنند تعقیب و آزار فیلسوفان می دانسته و معتقد بود که در جلدی که آن ها زندگی می کردند در میان مردمان شان بسیار غریب بودند و حاکمان نیز رویکردی منانه به آن ها نداشتند زیرا بر این باور بودند که اندیشه های فیلسوفان، جامعه و حکومت را به چالش می کشد چون یکی از اهداف فیلسوف کشف حقایق است. به نظر این ممکن است این کشف (حقیقت) به ضرر حاکمان تمام شود. بنابراین یک فیلسوف برای این که به ادامه حیات خود بپردازد برای بیان افکار و اندیشه هایش از روش پنهان نگاری استفاده می کرده است.

اشترانس ملاحظت پنهان نگاری را بدین گونه تبیین می کند «روش پنهان نگاری برای حفاظت از فیلسوف و تفکرش ضروری بود تا همچون... جز از جان وی در مقابل خطراتی که از ناحیه حاکمان و جامعه بر آن ها تحمیل می شد دفاع کند»

۲- دلیل دیگر اشترانس برای به کار بردن این روش، وظیفه سیاسی است. زیرا بر عهده فیلسوف است تا از سلامت روانی جامعه دفاع کند و پنهان نگاری روشی بود که در آن حقایق سیاسی به صورت رمز و مخفی نگاشته می شد. حد اکثر مردم دچار تردید نگردد زیرا آنقدر آشکار، جامعه را به خطری می اندازد و بنابراین یک فیلسوف سیاسی باید ظاهر بلورهای موجود جامعه را نیز در نظر داشته باشد. بدو شیوه و روشی برای نگارش افکار و عقاید خود انتخاب کند تا به باورهای عموم جامعه آسیب نرساند و در ضمن نیز بتواند آراء و افکار خود را برای آیندگان بیان کند. به همین دلیل اشترانس معتقد است که آثار فلسفی سیاسی برای دو دسته از خوانندگان نوشته می شوند:

الف- خوانندگان عمومی که اکثریت را تشکیل می دهند و معتقد به باورهای رایج و سنتی هستند.

ب- خوانندگان خاصی که قابلیت را تشکیل می دهند و به باورها و اعتقادات رایج زمانه و جامعه خویش باور چندانی ندارند و به دنبال فهم باطنی آثار می باشند.

۳- دلیل دیگر برای پنهان نگاری همکار آموزش فلسفه بود که در آن فیلسوف به دنبال ارتقای سطح فلسفه و فلسفین بود و برای تسلط های بعدی از محققان و فیلسوفان آینده می خواهد تا تا ابد و تحقیق دقیق حقایق امور را کشف کنند و به همین یک متن و اثر رسوخ پیدا کنند و بتوانند جای مطلب را از درون آن دریابند و از همین رو فیلسوفان گذشته با استفاده از این روش بالاترین مرحله از آموزش و پرورش و تعلیم و تربیت را برای فیلسوفان آینده مهیا می کردند.

نتیجه

نوآوری و ابتکار اشترانس به عنوان فیلسوف و اندیشمند حوزه فلسفه سیاسی در به کارگیری پنهان نگاری در قرن بیستم است که بر اساس آن مکتب های بزرگ مدرن را زیر سؤال می برد. چنانچه خود بیان می دارد «آموزه پنهان نگاری همین اندازه به ما می فهماند که ضروری است تمامی داری های خود را در بزم فلسفه سیاسی کلاسیک و مبله کناری بگذرانیم و به دنبال یادگیری از قوت روزگار گذشته باشیم چون... جاری از نکات را فقط می توان از اسل های غیر مدرن و سنتی آموخت. اندیشه های اشترانس در زمانی انتشار یافت که لوح تفکر لیبرالی جهان را فرا گرفته بود. همان دوره ای که اندیشه های یورپ از نفوذ و اهمیت بی شماری برخوردار بودند. یورپ با توسل به پشتوانه فکری مدرن توانسته بود افلاطون را به چالش بکشد. در این میان برای مقابله با اندیشه های جدیدی که گرا به پیشرفت گرا و رفتار گرای مدرن یک تفکر باید از نفوذ و جذابیتی برخوردار باشد تا بتواند خواننده را به همراه داشته باشد. اندیشه های اشترانس با چنان استحکامی بیاب شد که به سرعت جامعه دانش گامی را تحت تأثیر قرار داد و در سراسر جهان بالاخص آمریکا نفوذ و مکتبی به نام «حرم محافظه کاری» را ایجاد کرد»

- منابع
- ۱- اشترانس، فلسفه سیاسی چیست، آثار دکتر جانی بهشتی، انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۳
 - ۲- اشترانس، اصول فلسفی، انتشارات حسن سروری، انتشارات که ۱۳۷۲
 - ۳- محمدی، مریم، اشترانس و فلسفه سیاسی اسلامی، مرکز انتشارات آموزش و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۵

پارگشت به فلسفه سیاسی کلاسیک